

Så bra kan det bli

Skogs
Industrierna

Maj 2014

SAMMANFATTNING

Digitala medier tar över, tidningsläsningen minskar och pappersmaskiner läggs ner.

Den bilden gör att många bedömer att det blir ett stort virkesöverskott som kan användas för olika former av bioenergi. Andra menar att omställning till nya fiberbaserade produkter snabbt kan få genomslag och ersätta befintlig skogsindustri. För att skapa ett underlag för en mer strukturerad diskussion om skogsindustrins framtid har Skogsindustrierna tillsammans med konsultföretaget Pöyry genomfört en analys som visar var den största potentialen för branschen finns.

Skogsindustrin har goda möjligheter att utvecklas väl, även på kort sikt. Genom att utnyttja råvaran och andra resurser på bästa möjliga sätt kan företag som använder fibern som råvara ge ökad vinst, omsättning och sysselsättning.

Det visar en analys av olika framtidsscenarioer som Skogsindustrierna har genomfört tillsammans med konsultföretaget Pöyry.

Tidshorizonten för analysen är år 2020. Det innebär att perspektivet är kortare än i flera av de diskussioner som förs om skogsindustrins framtid. Tidsaspekten är viktig, inte minst för att de visioner som ofta förs fram om att bygga ett hållbart samhälle utan klimatpåverkan sträcker sig längre fram i tiden.

Med hjälp av fyra huvudscenarier för omvärldsutvecklingen har potentialen i produktion av fiberbaserade produkter undersökts.

Ett basscenario, där den nuvarande inriktningen i klimatpolitiken ligger kvar, ett alternativ där politikerna har höga målsättningar för bioenergi och som stimulerar produktion av sådana produkter, ett scenario där fokus ligger på förnybara material och materialsubstitution, samt ett alternativ där ökad tillgång till energi sätter fart på världseko-

nomin och därmed ökar konsumtionen av bland annat förpackningar och stimulerar byggande.

Analysen visar att alla scenarierna kan ge en positiv utveckling. Av den stora mängd data som tagits fram går att utläsa att vinstökningen kan bli mellan 4 och 31 miljarder kronor och omsättningsökningen mellan 37 och 67 miljarder kronor. Mellan 11 000 och 25 000 nya jobb kan skapas.

Allra störst effekt på företagens ekonomi på kort sikt kan en satsning på trävaror ge. Biobränslen (med biobränslen avses i denna rapport avancerade biobränslen som pellets, pyrolysolja, F-T diesel mm) bidrar däremot inte till nya jobb eller ekonomisk tillväxt i något av scenarierna under den analyserade tidsperioden.

Även om resultaten av modellkörningarna är positiva blir framtiden inte automatiskt strålande för skogsindustrin. För att utnyttja potentialen krävs att företagets konkurrenskraft bevaras och utvecklas. Politiska hinder får inte läggas för industrin. Satsningar behöver göras på fortsatta innovationer. Industrin själv måste ta initiativ som gäller teknik, affärsmodeller, samverkan med andra branscher och marknadsföring, inte minst när det gäller vidareutveckling av träprodukter.

TRE BUDSKAP

En positiv framtid för skogsindustrin är fullt möjlig...

...om alla aktörer, från regering till industri, handlar med sunt förnuft

2020 är nya bioprodukter bara ett litet segment ...

... då tid krävs för utveckling – men arbetet pågår för fullt och kommer att bära frukt

Ingen stor ny bioproduktsektor föds utan goda förutsättningar för existerande skogsindustri...

... det nya växer fram från det som redan finns, och också till stor del kommer att finnas framöver

SKOGSINDUSTRIN LEVER

Digitala medier tar över, dagstidningarna dör och papperstillverkarna förtvinar. Hela skogsindustrin är snart historia, och företagen själva tittar passivt på.

Så tillspetsat och dystert beskrivs ibland situationen för skogsindustrin.

Men denna bransch är långt ifrån uträknad och den behöver inte räddas från undergång.

Nedläggningar har förekommit, men samtidigt är skogsindustrin överlag en livskraftig industri som tuffar och går. I exportstatistiken för 2013 hade skogsindustrin en mer positiv utveckling än de flesta industrigrenar. Även om exporten på grund av den svaga konjunkturen och den starka svenska valutans minskat är skogsindustrin relativt stark.

Branschen behöver ingen krisplan, men den är under omvandling. Det är nödvändigt att fundera över hur virkesråvaran kan användas på bästa sätt och hur olika aktörer kan skapa förutsättningar för att branschen ska utvecklas väl och såväl ta vara på befintliga möjligheter som skapa nya.

Framtiden för traditionella tidningspapper och tryckpapper är utmanande men det är de enda delar av skogsindustrin som hotas av den digitala utvecklingen. På andra håll finns nya möjligheter. Exempelvis växer marknaden för hygienprodukter till följd av ökat välbefinnande i världen liksom avsättningen för förpackningar, bland annat beroende på ökad näthandel. Nya produkter utvecklas hela tiden och existerande produkter vidareutvecklas för att allt bättre passa kundernas krav.

ATT VÄNDA PÅ SYNSÄTTET

Alltför ofta ser vi bara en sjunkande marknad, främst i tryckpapper – på väg mot strypning?

Men, är inte poängen att skogsindustrin kan biomassa och processer, och kan expandera i produktval?

Klimatet och tidsperspektivet

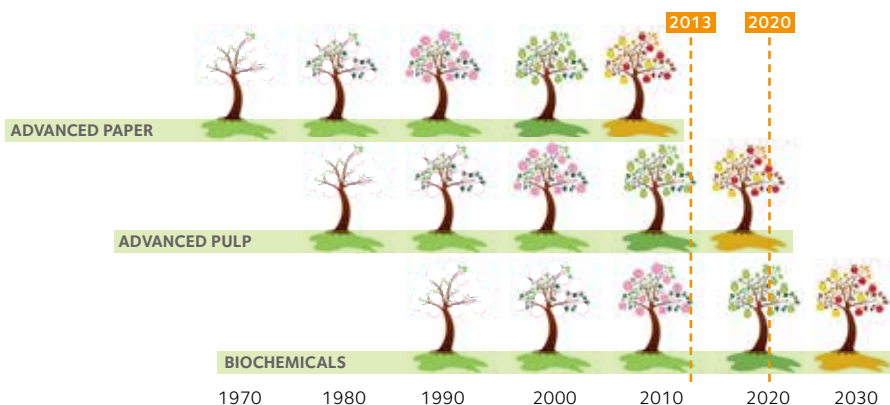
Omställningen i skogsindustrin väcker röster om att virkesöverskottet bör användas till biobränsle. En del säger att lösningen för branschen ligger i att det snart kommer fram nya kompositmaterial av träfiber eller nya biobaserade kemikalier.

På längre sikt talar mycket för en omställning till en biobaserad samhällsekonomi, där skogsindustrin kan spela stor roll.

Branschen är en förutsättning för att bygga ett klimatneutralt samhälle. På europeisk nivå har den europeiska branschföreningen CEPI ett projekt avseende växthusgaser, med en målbild för 2050 (www.cepi.org) och som utgår från EU:s färdplan mot en koldioxidneutral ekonomi. På nationell nivå finns visionerna i Ekoportal2035, som innebär att skogsindustrin förändras och växer baserad på nya produkter (www.ekoportal2035.se).

TRÄGEN VINNER

Allt tar sin tid. Arbetet med exempelvis avancerad massa har pågått i decennier, varför frukter redan kan skördas. T.ex. biobaserade kemikalier är i en annan situation.

När framtiden ligger så långt borta finns det en risk för att slå sig till ro och tänka att förändringar kommer automatiskt, att visioner förverkligar sig själva.

Visserligen kommer produktion av biobränslen (med biobränslen avses i denna rapport avancerade biobränslen som pellets, pyrolysolja, F-T diesel mm) och biokemikalier att bli viktiga inslag för skogsindustrin, men det tar tid att nå volym. Fram till 2020 måste industrin med den nuvarande inriktningen behålla sin konkurrenskraft.

Det finns ingen motsättning mellan att vara visionär och att agera på kort sikt. 2050 ligger 36 år framåt. 2020 infaller om sex år.

Behov av analys

Att diskutera framtidsfrågor har sina utmaningar. Diskussioner kan bli yviga och påstående vaga.

För att skapa ett underlag för en mer strukturerad diskussion om skogsindustrins framtid har Skogsindustrierna tillsammans med konsultföretaget Pöyry genomfört en analys som visar var den största potentialen för branschen finns på kort sikt. Det handlar om vilka produktområden som bör prioriteras för att åstadkomma en positiv utveckling de närmaste åren.

Analysen utmärker sig genom att ta hänsyn till samtliga produkter som produceras och/eller förväntas produceras i branschen. Den ger därför en helhetssyn på verksamheten som sällan åskådliggjorts i diskussioner om skogsindustrin.

Förhoppningen är att analysen ska ge underlag och inspiration som kan bidra till konkreta åtgärder hos olika intressenter, såväl inom politiken som i näringslivet.

Så gick analysen till

Pöyrys modell innebär att en mycket stor mängd data matats in i en avancerad simuleringsmodell, skapad genom konsultföretagets mångåriga erfarenhet av liknande projekt. Simuleringsmodellen har körts för fyra huvudscenarier. Scenarierna beskriver fyra varianter av omvärldsutveckling som får olika effekt på företagets inriktning när det gäller produktutbud.

Utfallet av scenarierna har beräknats med avseende på produktionsstruktur, omsättning, vinst och sysselsättning.

Som alla modeller har även denna sina begränsningar. Det är viktigt att hålla i minnet att det är möjliga utvecklingar som analyserats. Det gör jämförelserna av scenarierna till ett användbart verktyg för att göra potentialen i skogsindustrin tydlig och konkret.

Pöyrys modell tar hänsyn till kostnadsstrukturer, kostnadsutveckling, marknadsutveckling och prisutveckling för existerande trävaru-, pappers-, massa-, kartong- och mjukpappersprodukter, samt för bioenergi, biobränslen, utvalda biobaserade kemikalier och hypotetiska nya produkter som utvecklade massa, papper, kartong och sågad trävara eller vidareutvecklade produkter med dessa som råvara.

Genom en noggrann process har antaganden formulerats för att skildra de fyra olika alternativa vägarna för skogsindustrin fram till år 2020. Varje antagande baseras på fackkunskap och realistiska bedömningar.

Modellen utgår från företagets perspektiv, vilket innebär att beräkningarna bygger på att företagen kommer att producera de varor som ger dem bäst ekonomiskt resultat utifrån tillgänglig virkesråvara, marknadsefterfrågan, produktionskostnader och priser på färdigvaror.

Skogsindustrins kapitalintensitet ger en inbyggd tröghet, som avspeglas i modellen. För alla produkter finns därför en spärr. Produktionen kan inte minska alltför radikalt fram till 2020. Inte heller kan marknaderna för nya produkter växa alltför snabbt.

Resultatet av analysen är inget löfte. Analysen visar möjliga framtidsscenarier och utgör inte prognoser. Men den ger en bild av hur bra det kan bli om skogsindustrin ges rätt förutsättningar. Detta förtjänar att uppmärksammas i diskussionen om skogsindustrins framtid.

FOKUS PÅ SVERIGE

✘ Skogsindustrin kan inte plötsligt förvandla sig totalt men industrin kan påskynda sin förvandling genom att

- Bibehålla konkurrenskraften för sina nuvarande produkter (så långt det går)
- Byta riktning (om det är nödvändigt)
- Satsa på det nya

✘ Men hur stor betydelse kan helt nya produkter få inom en överskådlig framtid?

Fyra olika scenarier

Fyra olika scenarier bland oändligt många möjliga har tagits fram i diskussioner mellan Pöyry och Skogsindustrierna.

BUSINESS AS USUAL är ett basscenario där en stabil ekonomi, ökande energipriser och en fortsättning av dagens klimatpolitik medför en hygglig tillväxt för kartong, träprodukter och bioenergi.

FÖRNYBAR ENERGI är alternativet med en stabil ekonomi och en upptrappad ambitionsnivå i klimatpolitiken som stödjer produktion av förnybar energi.

FÖRNYBARA MATERIAL innebär att en stabil ekonomi kopplas ihop med materialsubstitution, speciellt i förpackningar och inom byggsektorn. Framsteg i teknologi och en vilja att satsa på förnybara material gör att marknaderna växer.

FOSSILT SLÅR TILLBAKA kallas scenariet där nya gas- och oljekällor sänker energipriserna. Det får positiva konsekvenser för ekonomi och tillväxt i förpackningar och inom byggande, men ger ett bakslag för en del av den biobaserade utvecklingen.

Resultaten från framtidsscenarierna har jämförts med utgångsläget, i huvudsak år 2012, och med varandra. Inom scenarierna har också produktivitet utvecklingen varierats, vilket påverkar hur tillväxten i de olika produktområdena placeras inbördes.

Exempel på frågor som ställts för varje scenario är: Hur går det för företagen i skogsindustrin om de använder skogsråvaran på olika sätt?

Vilken inriktning på produktionen ger bäst betalt? Vad ska vi använda virket till för att få mest ut av det?

Mängden utdata från analysen är stor. Den omfattar volymer, vinst, sysselsättning och omsättning för varje produktgrupp. I sammanfattning visar materialet nedanstående bild av framtiden.

Så bra kan det bli

Alla scenarier visar en positiv bild jämfört med dagsläget för företagen i skogsindustrin. Vinsten växer, omsättningen ökar och jobben blir fler. Förklaringen till den genomgående positiva utvecklingen är att analysen baseras på antaganden om att ekonomin återhämtar sig och stabiliseras fram till 2020 och att Europas relativa styrka återupprättas. Dessutom utgår den från att inga katastrofer inträffar, att lagstiftningen och politiken i Sverige är positiv gentemot skogsindustrin och att industrin själv satsar på marknadsföring och innovationer.

Tillgänglig vedråvara används för de produkter som ger bäst lönsamhet.

Scenarierna har alltså uttryckligen gjorts på basis av positiva antaganden. Det är dock inte frågan om visionära drömbilder, utan realistiska bedömningar av hur bra det kan bli.

Det är värt att notera att tillväxten i vinst, omsättning och sysselsättning i scenarierna i stor utsträckning kommer från avancerade eller utvecklade produkter inom trä, papper och massa. Definitionen av dessa avancerade eller utvecklade produkter är:

Produkter som antingen tekniskt är mera avancerade, besitter nya egenskaper eller betjänar ett nytt behov eller marknadssegment. Det kan röra sig om helt nya produkter eller vidareutveckling av dagens produkter.

Därför ger inte scenarierna stor ökning av producerad volym av "basprodukter" inom sågverken, massa- eller pappersindustrin. Till det kommer att tillväxten kan komma att ske i vidareutvecklade skogsindustriella anläggningar och även i nya företag som idag inte finns och som inte heller betecknas som "skogsindustri".

I denna rapport har vi dock valt att kalla den verksamhet vi har analyserat för "skogsindustri" eftersom fibern är råvaran för produktionen och vidareförädlingen.

Beroende på vilket scenario som blir verklighet ger skogsindustrin¹:

- ✘ Ökad vinst med mellan 4 och 31 miljarder kronor jämfört med utgångsläget 36 miljarder kronor.
- ✘ Ökad omsättning med mellan 37 och 67 miljarder kronor jämfört med utgångsläget 225 miljarder kronor.
- ✘ Fler arbetstillfällen, mellan 11 000 och 25 000 jämfört med utgångsläget 57 000.
- ✘ För träprodukter växer volymen från 15,8 miljoner kubikmeter 2012 till omkring 19 miljoner kubikmeter 2020.
- ✘ För massa, papper, kartong och mjukpapper sker ingen betydande förändring. En produktion på 14,6 miljoner ton 2012 (total produktion av massa som säljs på öppna världsmarknaden och alla slags papperskvaliteter som tillverkas i Sverige) växer till knappt 15,0 miljoner ton 2020.
- ✘ Energiprodukter möts av en märkbar uppgång endast i scenariet "Förnybar energi". Generellt sker en minskning från omkring 38 TWh år 2012 till omkring 36 TWh år 2020.

¹Uppgifter över vinst, omsättning och sysselsättning avser här i utgångsläget sågverks-, trävaru-, massa-, pappers-, pappersvaruindustrin samt industri för förädlade träbränslen.

Bland scenarierna är "Förnybara material" bäst för alla tre kriterierna omsättning, vinst och sysselsättning. "Förnybar energi" ger i stort sett samma profil som "Business as usual" och är de minst positiva av scenarierna.

Den ökade volymen för träprodukter kommer främst från kategorin "utvecklade produkter", som monteringsfärdiga byggelement och kompositmaterial.

För produktkategorin massa, papper, kartong och mjukpapper syns ingen märkbar förändring totalt sett. Nedgång i vissa sektorer kompenseras av uppgång i andra. En minskning i tryckpapper kompenseras av tillväxt i främst avancerad massa och kartong.

Minskningen av produktion och konsumtion av tryckpapper orsakar problem för tillgången på returpapper. Svensk pappers- och massaproduktion baserad på färskfiber kan kompensera bristen på returfiber på marknaden och höja kvaliteten i returfiberbaserat papper. Utvecklingen kan alltså vara gynnsam för svensk massa- och pappersindustri.

Långvarigt utvecklingsarbete i till exempel massaindustrin leder till nya möjligheter när det gäller bland annat textilier på kort sikt, även om den stora potentialen ligger längre fram i tiden.

Energiprodukter möts av en märkbar uppgång endast i alternativet med specifik inriktning på förnybar energi. Biobränslen är, utan utökade skattebaserade stöd, inte en speciellt lönsam bransch. Sysselsättningsmässigt är biobränslen så gott som betydelselösa.

Potential för trä

I alla scenarier i modellen stärks trenden för träbaserade byggnadsmaterial som är förädlade i Sverige.

Det ligger i tiden med träbyggnande, där till exempel prefabtilverknin är en möjlighet. Träindustri är också en sektor som till stor del finns representerad på landsbygden, där en positiv marknadsutveckling är särskilt välkommen.

Träprodukter kräver relativt små investeringar och teknologirisken är låg. Däremot behövs troligen mer marknadsföring för att hävda den svenska trävaruindustrin. Nya affärskoncept och affärsmodeller behöver utforskas. Produktiviteten måste öka. Kanske behövs också en övergripande omdefinition av skogsindustrin. För att skapa en positiv utveckling behövs samverkan med närliggande branscher. Företagen behöver lära sig nya marknader och skaffa nya samarbetspartners.

Avancerade produkter

Förnybara råvaror från hållbart brukad, växande skog är en hörnsten för visionen om en biobaserad samhällsekonomi. Skogsråvaran får ökad betydelse inom betydligt fler produktkategorier än hittills. Industritextilier och textil till kläder kommer till en ökande andel att komma från skogen. Produkter som traditionellt framställts av olja, som plaster och kemikalier, kommer i stället att vara biobaserade.

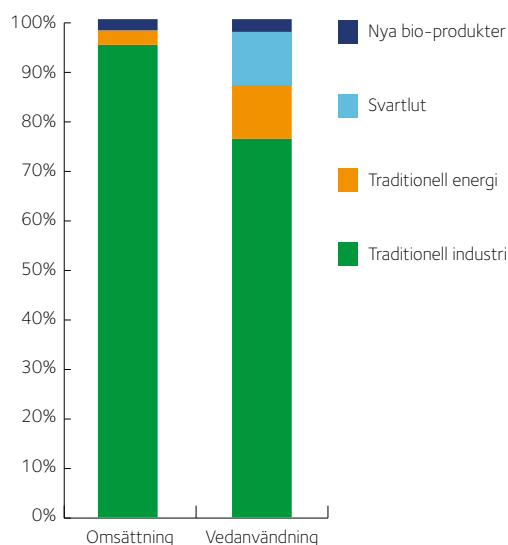
VÄGEN TILL NYA BIOPRODUKTER: MELLANETAPP 2020

- ✘ Förutsättningarna för den traditionella industrin är grunden för nya bioprodukter i en sektor som redan länge varit bioekonomi
- ✘ Nya tillväxtgrenar kan uppstå, men det tar en tid innan dessa kan generera ett märkbart tillskott till ekonomin och samhälle
- ✘ Bilden visar nya bioprodukters andel av omsättning och ved 2020 enligt "förnybara material-scenariot"
- ✘ Det är skäl att notera att skogsindustrin är en stor aktör i bioenergi, och vedåtgången till nya bioprodukter, svartlut och traditionell energi är avsevärd 2020 – och också i dag

Nya bioprodukter omfattar träbaserade kemikalier, bioplast och träbaserade bränslen.

Traditionell energi innehåller vedbaserad värme och el.

Traditionell industri omfattar produkterna inom massa, papper och kartong samt mekanisk träförädling inklusive utvecklade produkter.

Sedan många år pågår forskning och utveckling inom skogsindustrin på dessa områden, i samverkan med andra aktörer. Kunskapsutbytet om biomassa och processer gör att branschen redan nu kan expandera genom större produktutbud.

Den största potentialen ligger dock en bit framåt i tiden. Mer utvecklingsarbete behövs, både inom företagen själva och inom ramen för forskningsprojekt som finansieras av andra aktörer. Pilotanläggningar där teknologin testas måste byggas, kvaliteten måste bli bättre och kostnaderna lägre.

Biobränslen och biokemi kommer

Tidshorizonten för Skogsindustriernas analys är 2020, inte till exempel 2035 eller 2050. Det är mindre än tio år kvar till 2020, vilket är en kort tidsperiod i skogsindustrin.

Att fatta beslut, planera, bygga och få i gång till exempel en biodieselanläggning tar flera år. Stora investeringar krävs. Att få till stånd demonstrationsanläggningarna och värdekedjorna för biobaserade kemikalier kräver ännu år av arbete, och teknologierna är i början på sin väg mot konkurrenskraft.

Det finns en mycket intressant framtid för biodrivmedel och biobaserade kemikalier, men det är viktigt att ge en realistisk bild av takten för den positiva utvecklingen.

Förnybara produkter ersätter fossila inom många områden. Den positiva klimateffekt som uppstår genom denna substitution ökas bäst genom ökat utbud av bioråvara, inte genom att tränga undan vissa förnybara produkter genom att ensidigt gynna produktionen av andra. Genom att utnyttja skogsresursen mer effektivt, ta tillvara rest- och biprodukter och även använda det biobaserade avfallet, kan skogsnäringen bidra med mer bioråvara för energiändamål.

Många kan påverka

Omvandling kräver arbete, tid och pengar. All positiv förändring kommer inte av sig själv.

De nya fiberbaserade produkterna eller råvaran till dessa kommer i stor utsträckning att produceras i vidareutvecklade skogsindustriella anläggningar. För att underlätta omvandlingen behöver politikerna därför ge industrin rätt förutsättningar och avstå från att införa begränsningar. Samhället, forskningsvärlden och industrin behöver satsa på framtagning av nya material. Den breda allmänheten behöver förstå att visioner om ett klimatneutralt samhälle kräver långsiktighet och kloka beslut.

Skogsindustrin måste själv delvis omvärdera sin roll och satsa på utveckling av såväl teknik och produkter som affärsmodeller. Nyttänkande och marknadsföring behövs. Näringslivet i övrigt kan vara öppna för nya former av samarbeten med skogsindustrin.

Skogsindustrin i Sverige är en bas för Sveriges välfärd. Den är och kommer att fortsätta att vara en viktig del i utvecklingen mot en biobaserad samhällsekonomi.

REKOMMENDATIONER

Stark prestationsförmåga för den nuvarande skogsindustrin är en förutsättning för en framgångsrik omvandling. I många fall är det integration av nytt till existerande anläggningar som är det mest lovande affärskonceptet.

Garanterade tillräcklig tillgång till vedråvara, undvik politikdrivna prishöjningar.

Stöd utveckling av innovativa träprodukt- och byggnadskoncept via t.ex. inhemska marknadsåtgärder.

Stöden till förnybar energi bör övervägas nog.

Stöd långsiktiga F&U projekt och kommersialisering av lovande produkter, sök samarbetsmöjligheter inom och utanför skogsektorn.

Garanterade konkurrenskraften för nuvarande anläggningar – existerande stark massa-, papper- och sågverksindustri är grundstenar för förnyelse.

